

Павловська Т.С.
кандидат географічних наук,
доцент кафедри фізичної географії,
*Волинський національний університет
імені Лесі Українки,
м. Луцьк, Україна*

Щесюк Є.Р.
здобувачка вищої освіти географічного факультету,
*Волинський національний університет
імені Лесі Українки,
м. Луцьк, Україна*

БАГАТОРІЧНІ КОЛИВАННЯ ВОДНОСТІ Р. ПРИП'ЯТЬ (ГІДРОПОСТ РІЧИЦЯ)

Постановка проблеми. Витрата води – одна з найголовніших гідрологічних характеристик, що визначає режим річок. Саме витрати води визначають водність річки й можливість використання водних ресурсів у господарській сфері [1]. Оскільки водні ресурси у XXI ст. стали відносити до стратегічних ресурсів, то вивчення тенденцій багаторічної динаміки середньорічних, максимальних і мінімальних витрат є нагальним завданням не тільки теорії, а й практики, і є одним із обов'язкових елементів розробки науково-обґрунтованих стратегій регіонального розвитку [2].

Мета дослідження – виявити тенденції багаторічної динаміки середньорічних, максимальних і мінімальних (зимового періоду й періоду відкритого русла) витрат р. Прип'ять на гідропосту Річиця.

Результати дослідження. Річка Прип'ять належить до числа великих транскордонних річок України. Вона є головною водною артерією Волинського Полісся. Понад 20 % її довжини і близько 13 % її водозбору знаходяться в межах Волинської області. Басейн річкової системи займає $\frac{3}{4}$ від площі всієї області та є основним джерелом для забезпечення водою населення і галузей економіки. Характерною рисою Прип'ятської долини є висока лісистість, заболоченість та унікальність природних комплексів, зокрема водно-болотних угідь [3]. Прип'ять відносять до річок, що не зазнали значного антропогенного впливу. Хоча на її водозборі також є об'єкти, які дещо вплинули на річковий стік: ділянка Дніпро-Бузького каналу живиться з Прип'яті, певний обсяг води безповоротно втрачається при роботі Рівненської та Хмельницької АЕС тощо [1].

Важливим та актуальним питанням сьогодні для водного режиму річок України, у тім числі й Волинського Полісся, є зменшення їх водності внаслідок кліматичних змін (підвищення температури повітря, збільшення випаровування, зменшення опадів та, як наслідок, зміна складових водного балансу річки). Для функціонування багатьох річок суттєвими є й антропогенні чинники: потужне водокористування, значна зарегульованість стоку, зведення лісів на водозборах та ін. [4]. Не є виключенням у цьому плані і р. Прип'ять. На рис. 1 помітна тенденція до зменшення її середньорічного стоку.

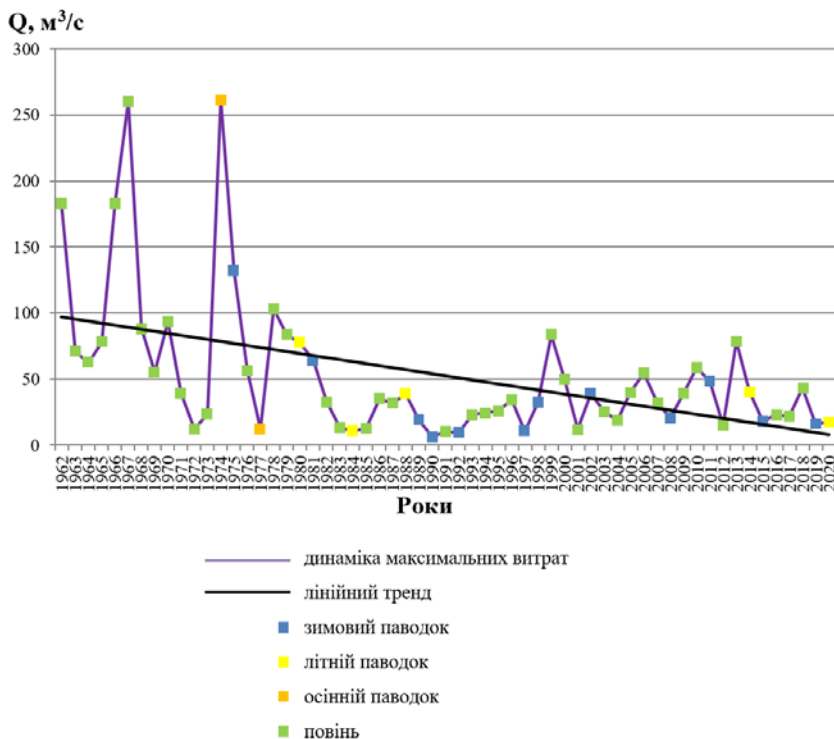

Рис. 1. Багаторічна (1962–2020 рр.) динаміка середньорічних витрат р. Прип'ять (гідропост Річиця) (побудовано за даними Волинського обласного центру з гідрометеорології)

Як відомо, основними фазами водного режиму річок України є водопілля, межень (літньо-осіння та зимова), паводки. Підвищення температури повітря, зменшення снігозапасів і глибини промерзання ґрунту сприяють зниженню величин витрат весняної повені та наближення її піку до початку року [1]. На рис. 2 простежується чітко виражена тенденція до зменшення максимальних витрат водопілля р. Прип'ять, особливо з початку 80-их років минулого сторіччя. Ймовірно, динаміка максимальних витрат значною мірою зумовлена й антропогенним втручанням – проведенням широкомасштабної інтенсивної меліорації, в результаті якої було створено осушувальні системи

„Регулювання р. Прип'ять”, „Турська”, „Заболоттівська”, „Кортеліська” [5].

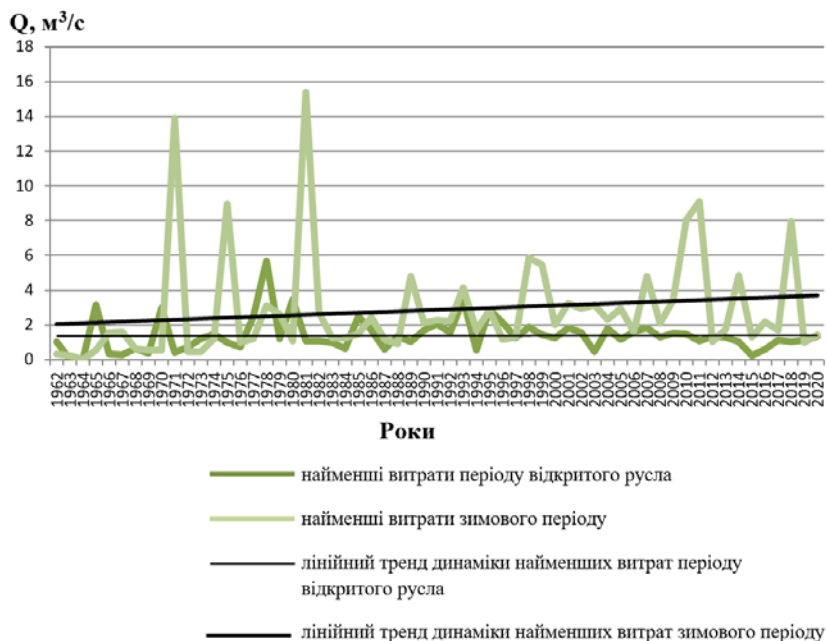

Рис. 2. Багаторічна (1962–2020 рр.) динаміка максимальних витрат р. Прип'ять (гідропост Річиця) (побудовано за даними Волинського обласного центру з гідрометеорології)

Окремим питанням вивчення водного режиму річок є багаторічні зміни мінімальних витрат, адже вони є лімітуючим критерієм у питаннях водоспоживання, водокористування та

охорони водних ресурсів [6]. На рис. 3 видно, що за обраним рядом спостережень мінімальні витрати р. Прип'ять взимку суттєво більші, ніж літні. Мінімальний стік періоду відкритого русла не має вираженої тенденції змін в часі, а зимового періоду – зростає. Основна роль у виявлених тенденціях належить клімату: зростання частки рідких опадів у холодний період року внаслідок суттєвого підвищення температури повітря [7] сприяє збільшенню витрат зимової межні.

Рис. 2. Багаторічна (1962–2020 рр.) динаміка мінімальних витрат р. Прип'ять (гідропост Річичья) (побудовано за даними Волинського обласного центру з гідрометеорології)

Висновки. Для р. Прип'ять на гідропосту Річиця упродовж 1962–2020 рр. виявлено: 1) тенденцію зростання середньорічних витрат і мінімальних витрат зимової межені, 2) відсутність виражених спрямувань багаторічних коливань мінімальних витрат літньо-осінньої межені, 3) яскраво виражену тенденцію до зменшення максимальних витрат води. Отримані результати в цілому підтверджують висновки сучасних досліджень вчених-гідрологів України [8; 1]. Для наукових обґрунтувань причин виявлених тенденцій необхідними є оцінювання величин коефіцієнтів кореляції аналізованих параметрів водного режиму й метеорологічних показників, аналіз різницевих інтегральних кривих гідрометеорологічних показників, детальне вивчення видів антропогенних дій у межах басейну і заплавно-руслоних комплексів річки, а також місцевих фізико-географічних особливостей підстильної поверхні як чинників формування річкового стоку. Ці завдання і окреслюють коло наших подальших досліджень.

Список використаних джерел:

1. Вишневський В. І. Куций А. В. Багаторічні зміни водного режиму річок України. Київ: Накова думка, 2022. 252 с.
2. Павельчук Є. М., Сніжко С. І. Гідролого-гідрохімічні характеристики річок Житомирського Полісся в умовах глобального потепління. Житомир: В-во „Волинь”, 2017. 244 с.
3. Мисковець І. Я. Формування гідроекологічної ситуації в долині річки Прип'ять. *Шості Сумські наукові географічні читання: збірник матеріалів Ш79 Всеукраїнської наукової конференції (Суми, 15–17 жовтня 2021 р.)* [Електронний ресурс] / СумДПУ імені А. С. Макаренка, Сумський відділ Українського географічного товариства; [упорядник Корнус А. О.]. Елект. текст. дані. Суми. 2021. С. 43–48.

4. Данильченко О. С., Басов А. О. Зміна водності річки Ворскли за даними гідрологічного поста Чернеччина у період з 1979 по 2019 роки. *Слобожанський науковий вісник*. Серія: Природничі науки. 2023. Вип. 1. С. 20–26.

5. Павловська Т. С., Рудик О. В., Мельник М. В. Тіснота зв'язку середньорічного стоку р. Прип'ять (гідропост Річиця) та атмосферних опадів. *Наукові відкриття та фундаментальні наукові дослідження: світовий досвід*: матеріали III Міжнародної наукової конференції, м. Вінниця, 24 листопада, 2023 р. / Міжнародний центр наукових досліджень. Вінниця: ТОВ «УКРЛОГОС Груп», 2023. С. 497–501.

6. Драницький Д. С., Павловська Т. С. Багаторічна (1992–2021 рр.) динаміка абсолютних річних мінімумів стоку води річки Турія. *Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень*: матеріали XV Міжнар. наук.-практ. конфер. аспірантів і студентів (м. Луцьк, 16–17 травня 2023 року). Луцьк: ВНУ ім. Лесі Українки, 2023. С. 153–156.

7. Павловська Т. С., Федонюк М. А., Рудик О. В. Температурний режим повітря у Волинській області: хронологічний та хорологічний аспекти. *Географічний часопис Волинського національного університету імені Лесі Українки*. Одеса: Видавничий дім „Гельветика”, 2023. Вип. 1. С. 39–48. DOI <https://doi.org/10.32782/geochasvnu.2023.1.04>

8. Гребінь В. В. Сучасний водний режим річок України (ландшафтно-гідрологічний аналіз). Київ: Ніка-Центр, 2010. 316 с.

